

บทความวิจัย (Research Article)

การประเมินเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต

A CRITICAL REVIEW OF THE IMPLEMENTATION GUIDELINE TO DEVELOP MORALITY AND ETHICS OF STUDENTS IN THE UPRIGHT SCHOOLS

Received: May 29, 2017

Revised: July 7, 2017

Accepted: July 30, 2017

จินตจุฑา ชูโตศรี^{1*} และภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์²
Jinjutar Chootosri^{1*} and Panuwat Pakdeewong²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: Koonta_239@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอการประเมินเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต ซึ่งข้อมูลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนได้มาจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสุจริตโรงเรียนสุจริต 8 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสุจริต 8 คน นักเรียนในโรงเรียนสุจริตแต่ละ 3 คน รวม 24 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 40 คน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รวบรวมมาเพื่อประเมินเชิงวิพากษ์ใน 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) การเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต 2) การดำเนินงานพัฒนา 3) การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน 4) การปรับปรุงพัฒนาแผนการดำเนินงาน และ 5) การขยายผลและการต่อยอดการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนไปยังโรงเรียนต่างๆ และชุมชน

คำสำคัญ: การประเมินเชิงวิพากษ์ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสุจริต

Abstract

This partial research represented a critical review of the implementation guideline to develop morality and ethics of students in the upright schools. The data of developing morality and ethics of the students were collected from the interview with 8 principals in the upright schools, 8 teachers in charge of the upright school project and 24 students from 8 upright schools. The data from the interviews were recorded for a critical review in 5 topics: 1) preparing and planning for implementation of developing morality and ethics of the students in the upright schools, 2) implementing process, 3) monitoring and evaluating the implementation, 4) improving the implementation plan, and 5) expanding the improved plan to other schools and community.

Keywords: A Critical Review, Development of Students' Morality and Ethics, The Upright Schools

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการทุจริตคอร์รัปชันมีมากขึ้นทั้งในระดับบุคคลและองค์กร คนในสังคมมีความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น (Office of the Educational Council, 2008) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยได้เสื่อมถอยลง คุณภาพของการศึกษาการเรียนรู้ด้อยลง ผลกระทบที่เกิดต่อเยาวชน คือ คนขาดจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามระบบวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทย (Office of the Educational Council, 2010)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะองค์กรที่รับผิดชอบงานจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ได้ตระหนักในความสำคัญของการแก้ปัญหาการคอร์รัปชันแบบยั่งยืน โดยการสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีความสุจริต จากคุณธรรมจริยธรรมสำคัญซึ่งต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ด้วยกระบวนการหล่อหลอมและพัฒนาจากการจัดการศึกษา ให้ตรงกับความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ (มาตรา 6) จึงจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (ภายใต้ชื่อ “โรงเรียนสุจริต”) ขึ้น และนำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556 – 2560) มากำหนดวิสัยทัศน์ว่า “สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมและร่วมกันป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นที่ยอมรับในระดับสากล” (Office of the Basic Education Commission, 2016) ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อลดปัญหาการทุจริต ในสังคมไทยและยกระดับ

คุณธรรม จริยธรรมของคนไทยและส่งผลต่อค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index: CPI) ของประเทศไทยให้สูงขึ้น โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกัน การทุจริต” หรือ เรียกสั้นๆ ว่า “โรงเรียนสุจริต” ได้วางรากฐานตั้งแต่การปลูกจิตสำนึกความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็น กลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทาง การศึกษาทุกคนในโรงเรียนเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา หรือโรงเรียนสุจริต

ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องระดมสรรพกำลังในการคิดค้นวิธีการ กระบวนการ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ครู สอนเด็กนักเรียนให้เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต และเสริมสร้างองค์ความรู้รวมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น ครูฝ่ายวิชาการต้องพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสังคมและ พฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านการกลั่นกรอง ทาง คุณธรรม และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง รวมทั้งใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนและบริหารหลักสูตรวิชาการให้มีความสมดุล ครู นักเรียน สามารถนำความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต โดยกำหนดคุณลักษณะ 5 ประการ ที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนักเรียนในโรงเรียนสุจริต คือ 1) ทักษะ กระบวนการคิด 2) ความมีวินัย 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง 5) จิตสาธารณะ (สำนักงาน คณะกรรมการขั้นพื้นฐาน, 2559) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจและพัฒนาตัวเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ การ ปลูกฝังพฤติกรรมให้เกิดเป็นนิสัยอันถาวรนั้น ต้องใช้เวลา การสร้างให้เด็กเกิดกระบวนการคิด ที่ทำให้เกิดความ ตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของคุณสมบัติและพฤติกรรมนั้นๆ การปลูกฝังคุณธรรมนั้นต้องยึดหลัก ที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” (Office of the Basic Education Commission, 2016) การปลูกฝัง พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนสุจริต (Upright School Project) ครูต้องจัด กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้เด็กตระหนักรู้ ฝึกทักษะกระบวนการคิด เช่น การเผชิญสถานการณ์ การฝึก ปฏิบัติ เพื่อให้เด็กทำได้ คิดให้เป็น ทำให้เป็น และแก้ปัญหาเป็นในเชิงประจักษ์ โรงเรียนสุจริตต้องมี อัตลักษณ์ที่ โตเด่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ต้องมีบุคลิกลักษณะที่สื่อถึงการเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริต คอร์รัปชัน

จากผลการศึกษาเบื้องต้นในปัจจุบันพบว่าโรงเรียนสุจริต ได้ดำเนินการในกิจกรรมในการพัฒนา คุณลักษณะของโรงเรียนสุจริตทั้ง 5 ด้าน โดยยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้ในการพัฒนาและ สร้างทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาแนวปฏิบัติในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนสุจริตที่มีประสิทธิภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินเชิงวิพากษ์แนวปฏิบัติในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบและนักเรียนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสุจริตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ บุคคล 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 40 คน จาก 8 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก 6 แห่ง คือ โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษาศาสตร์ โรงเรียนวังโพรงวิทยาคม โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม โรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา และโรงเรียนพรหมพิรามพิทยา ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี 2 แห่ง คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าอุดรธานี โรงเรียนทุ่งกะโล่วิทยา จำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนสุจริต จำนวน 8 คน ครูที่รับผิดชอบโรงเรียนสุจริต จำนวน 8 คน และนักเรียนโรงเรียนสุจริตแต่ละ 3 คน 8 โรงเรียน รวม 24 คนได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นบุคลากรสังกัดโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนสุจริต 1 โรงเรียน และโรงเรียนแกนนำสุจริต 7 โรงเรียน

2. ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม คือ แนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต ประกอบด้วย สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะ 5 ด้านของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะ รวมทั้งกระบวนการจัดกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคการแก้ไขและแนวทางการพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่ม ดำเนินการ ดังนี้

1. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม เป็นประเด็นคำถามแบบไม่มีโครงสร้างผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับโรงเรียนสุจริต

1.2 สร้างประเด็นคำถามตามข้อมูลที่ต้องการศึกษา นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

- 1.3 นำประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่มที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม
- 1.4 ปรับปรุงประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่มตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
- 1.5 จัดทำประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่มที่สมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนสุจริตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ได้แก่ โรงเรียนพุทธชินราชพิทยาลิขิต โรงเรียนทุ่งกะโล่วิทยา โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษาศาสตร์ โรงเรียนวังโพรงวิทยาคม โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม โรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าอุตรดิตถ์ และโรงเรียนพรหมพิรามพิทยาลิขิตเพื่อสัมภาษณ์กลุ่ม

2.2 สัมภาษณ์กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสุจริต จำนวน 8 คน ครูที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนสุจริต จำนวน 8 คน และนักเรียนโรงเรียนสุจริตๆ ละ 3 คน 8 โรงเรียน จำนวน 24 คน

2.3 บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มในแต่ละประเด็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอโดยพรรณานาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนมีการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการจัดประชุมผู้บริหาร ครู นักเรียน จัดอบรมครูและนักเรียน วางแผนงาน/โครงการรวมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามแผน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานผ่านการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนนำคุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะสอดแทรกในแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งมีการบูรณาการกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระรายวิชา และบางโรงเรียนมีการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

2. มีการดำเนินภายใต้การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ รวมทั้งมอบหมายให้นักเรียนออกแบบกิจกรรมภายใต้ชมรมที่ตนเองเข้าร่วม

3. การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เช่น การติดป้ายคติธรรมตามต้นไม้ จัดภูมิทัศน์โรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน พบว่าโรงเรียนมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะโดยการจัดประชุมครูผู้รับผิดชอบ และนักเรียนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการจัดโครงการ กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงพัฒนาแผนการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนนำผลการประเมินกิจกรรม/โครงการ มาพัฒนาแผนการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้มีการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน บางโรงเรียนมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 5 การขยายผลและต่อยอด พบว่า โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายในกลุ่มนักเรียน ผ่านสภานักเรียน โดยมีนักเรียนที่ผ่านการอบรมเป็นแกนนำ ช่วยกันคิดและออกแบบกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน โรงเรียนมีส่วนร่วมผสมผสานกับกิจกรรมของชมรมเดิม เช่น กิจกรรม To be number one นอกจากนี้โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครอบครัวของนักเรียน และชุมชนรอบโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และมีการนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมจิตอาสา ก่อให้เกิดการขยายผลและต่อยอดความรู้

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย ประมวลผลเป็นการประเมินเชิงวิพากษ์ การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสุจริต ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แนวปฏิบัติทั้ง 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับกระบวนการบริหารการศึกษาที่ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล (Saophayon, 2010) ดังผลการวิจัยแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ที่พบว่า ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตรสูงสุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป การติดตามประเมินผล และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาต้องมีแผนงาน โครงการเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม ชัดเจน และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ส่วนด้านการติดตามประเมินผล พบว่า สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้ชัดเจน เหมาะสม (Kaewta & Santawan, 2012, pp. 49-62) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Puntuwat (2016) ที่ติดตามประเมินผลและสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร แล้วพบว่ากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ประสบผลสำเร็จ ต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาศัยกิจกรรมเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความยั่งยืน (Khampun & Siripirom, 2014, pp. 113-125) และเมื่อวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอนอธิบายได้ว่า ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน โรงเรียนมีการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการจัดประชุม จัดอบรม วางแผน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำให้บุคลากร นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน ทำให้โรงเรียนมีความพร้อมและทุกคนยินดีเข้ามาร่วมในกระบวนการของ

โรงเรียน เป็นการกระตุ้นคิดก่อให้เกิดครูแกนนำ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนสุจริตสะกิดความอยากรู้ก่อให้เกิดนักเรียนแกนนำ ที่พร้อมจะทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนซึ่งยังเป็นเรื่องที่กระทำกันอยู่แล้ว แต่สิ่งที่เป็นการจุดประกายสู่ความสำเร็จในกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล นั่นคือ กระบวนการสร้างความตระหนัก ที่ทำให้ทุกคนเห็นคุณค่าเชิงประจักษ์ของการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาล ในคุณลักษณะ 5 ด้าน ทั้งทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะว่าสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และจะนำพาประเทศชาติให้พ้นภัยจากปัญหาวิกฤตคอร์รัปชันในประเทศไทยได้ (Kaewta & Santawan, 2012, pp. 49-62)

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามแผน โรงเรียนมีการดำเนินงานผ่านการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย

1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยโรงเรียนนำคุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะมาสอดแทรกในแผนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งมีการบูรณาการกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระรายวิชา และบางโรงเรียนมีการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี มาใช้ในการจัดกิจกรรม 2) มีการดำเนินงานภายใต้การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ รวมทั้งมอบหมายให้นักเรียนออกแบบกิจกรรมภายใต้ชมรมที่ตนเองเข้าร่วม 3) การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เช่น การติดป้ายคติธรรมตามต้นไม้ จัดภูมิทัศน์โรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นเป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน บริบท และอัตลักษณ์ของโรงเรียน รวมทั้งนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สิ่งที่เป็นจุดประกายสู่ความสำเร็จ คือ อุดมการณ์ร่วม ในความรักประเทศชาติ ที่เป็นพลัง มีความเชื่อมั่น ความศรัทธาจึงเป็นตัวขับเคลื่อน “แบบอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” จึงเกิดขึ้นกับผู้บริหาร ครู และนักเรียนแกนนำในโรงเรียนสุจริต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของการคิดดี ทำดี มีกิจกรรมหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมตามคุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน ของโรงเรียนสุจริตที่เกิดจากผู้มีอุดมการณ์ร่วมที่เข้มแข็ง (Udomratana, 2012, pp. 29-37; Waranaipinit, et al., 2015, pp. 177-187)

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ โดยการจัดประชุมครูผู้รับผิดชอบ และนักเรียนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการจัดโครงการ กิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามระบบของการบริหารจัดการที่ภายหลังการจัดกิจกรรมต้องมีการประเมินผล ถอดบทเรียน เพื่อตรวจสอบว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรม และตอบสนองนโยบายของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล สำหรับโรงเรียนสุจริต คือ การเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่ดี การมีจุดร่วมและอุดมการณ์เป้าหมายเดียวกัน ความรัก สามัคคี การร่วมคิด ร่วมทำ และกำลังใจที่เข้มแข็ง (Kaewta & Santawan, 2012, pp. 49-62)

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงพัฒนาแผนการดำเนินงาน โรงเรียนนำผลการประเมินกิจกรรม/โครงการ มาพัฒนาแผนการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้มีการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุน

ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พบกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนโรงเรียนสุจริต จึงนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง ทุกโรงเรียนจะสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องตามแบบ spiral ที่พัฒนาอยู่ตลอดเวลาซึ่งเกิดจากการจัดเวที การยกย่องชมเชยจากผู้บริหารและจัดเป็นระบบเป็นวัฒนธรรมองค์กร ทำให้เกิดการแข่งขันการทำดีมากขึ้น ยิ่งแข่งขันกันมากเท่าไร พลังแห่งการสร้างสรรค้ทำความดีจะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ การประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจึงกลายเป็นวัฒนธรรมในองค์กร (Udomratana, 2012, pp. 29-37; Phrakru Phrachoot Junthawimol (Nam Junthachoto), 2012)

ขั้นตอนที่ 5 การขยายผลและต่อยอด โรงเรียนจัดให้มีการสร้างเครือข่ายในกลุ่มโรงเรียน กลุ่มนักเรียน เกิดการขยายผลและต่อยอดความรู้ นอกจากนี้ ยังมีการขยายผลไปยังชุมชนผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนตกลีกด้านองค์ความรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้มาจัดกิจกรรมขับเคลื่อนโรงเรียนสุจริตได้ด้วยตนเอง และสามารถขยายผลให้แก่โรงเรียนเครือข่ายและชุมชนได้ (Punyaratasreni, 2017)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
สถานศึกษา ครู หรือผู้สนใจสามารถนำขั้นตอนจากผลการวิจัยไปประยุกต์ในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป
พัฒนาแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสุจริต เพื่อให้โรงเรียนนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

References

- Kaewta, S., & Santawan, T. (2012). The proposed guidelines for the ethics promotion for the secondary school students who study in Phichit province. *Academic Journal of Graduate School. Nakhon Sawan Rajabhat University*, 7(20), 49-62. [in Thai]
- Khampun, S., & Siripirom, W. (2014). The project implementation of the Upright Schools under the Foundation of Virtuous Youth, Crown Property Bureau of Chaibadan Pittayakom School, Lopburi Province. *Electronic Journal of Chulalongkorn University*, 10(3), 113-125. [in Thai]

- Office of the Basic Education Commission. (2016). *Guideline for the implementation of the upright schools*. Bangkok: The Printing House of National Office of Buddhism. [in Thai]
- Office of the Educational Council. (2008). *Directions of educational development in the 11th National Economic and Social Development Plan (2012 - 2016) which is consistent with the National Education Act (2002-2016)*. Bangkok: Printing House of Chulalongkorn University. [in Thai]
- Office of the Educational Council. (2010). *National Education Plan 2009-2016*. Bangkok: Office of the Education Council. [in Thai]
- Phrakru Phrachoot Junthawimol (Nam Junthachoto). (2012). *The promotion of students' morality and ethics of Nawamintharachinuthit Horwang Nonthaburi School, Pak Kret District, Nonthaburi Province*. Retrieved May 15, 2017, from <http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/mcuthesis2556library> [in Thai]
- Puntuwat, P. (2016). *Monitoring, evaluation and synthesis of the knowledge from the projects under upright schools in Bangkok*. Bangkok: Suan Dusit University. [in Thai]
- Punyaratasreni, A., (2017). *The learning activity for the upright schools at Khlungratchadapisake School*. Retrieved May 15, 2017, from <http://www.educathai.com/upload/content/file> [in Thai]
- Rodprapan, P., Thamrongsoththisakul, W., and Vibulrangson, S. (2016). Development of a youth media literacy curriculum based on participation learning for junior secondary school students. *Journal of Education Naresuan University*, 18(4), 156-170. (in Thai)
- Saophayon, S. (2010). *Principles and management processes of educational administration: Theory and implementation guideline* (2nd ed.). Nonthaburi: Bookpoint. [in Thai]
- Udomratana, N. (2012). The model to promote morals and ethics of the students in primary schools under the office of Nakhon Ratchasima Educational Service Area II. *Journal of Education Naresuan University*, 14(1), 29-37. [in Thai]
- Waranaipinit, S., Chanruang, P., & Chaloeuywares, N. (2015). Development of training curriculum on virtue, ethics, discipline and responsibilities for matthayomsuksa 1 students. *Journal of Education Naresuan University*, 16(4), 177-187. [in Thai]